

V současné době se zvyšuje zájem o nové odrůdy meruněk

Tomáš Letocha: Věřím v české ovocnářství

Špatná situace v tuzemském ovocnářství se projevuje i ve školkařství. Abychom zjistili více, navštívili jsme ovocnou školku Ökoplant International a požádali o rozhovor jejího jednatele, Tomáše Letochu.

Text: Jiří Eisenbruk

Foto: autor a Ökoplant International

►Současná situace tuzemského ovocnářství není v žádném případě růžová. Klucí se sady, které se již neobnovují. Má to sekundárně dopad na ovocné školky?

Rozhodně se to projevuje. Poslední tři až čtyři roky je trend, kdy ovocnáři, kteří chtějí ve své činnosti pokračovat, zaměňují jabloně za jiné ovocné druhy, především slivoně a višně, které jdou mechanizovaně sklízet. Problém není jen v cenách jablek, ale i v pracovních pro sklizeň ovoce, kterých se nedostává. Oproti předchozím rokům se zvedl zájem o meruňky, přestože v posledních letech si na nich mrazí vybírá svoji daň. Meruňkám se věnují spíše menší ovocnáři, kteří mají pro jejich pěstování vhodnou polohu a mají vyzkoušené odrůdy. Ty

novější, jako je Bergeval, Digat, Bergerouge a další, které tolik nezmrzají, přinesou i ve špatných letech dobrou úrodu. Špičkovou odrůdou je Bergeval, která i v mrazivých jarech dokáže dát nějakou úrodu a je překvapivé, co vydrží. Zároveň jsou tu ovocnáři, kteří se nespokojí jen s přímým prodejem ovoce, ale dále jej zpracovávají. Z meruňek vyrábějí nektary, džemy, marmelády, popřípadě je suší. Obdobné je to i u švestek. Je to trend, který je světlem na konci tunelu, kdy špatná situace na trhu nutí pěstitele k dalšímu zpracování a zhodnocení úrody. Podle jejich slov je o tyto produkty zájem, byť jejich cena je přece jen vyšší. Zákazník má jistotu, že výrobky jsou dělány skutečně z ovoce, které je deklarováno.

►Jak se mění v čase sortiment a jaké trendy předpokládáte?

U nás ve firmě jsme rádi, že se v Evropě intenzivně šlechtí nové odrůdy, které mají přidanou hodnotu. Může jít o odolnost k šarce, vyšší mrazuvzdornost, samosprašnost a zároveň je ovoce i chutné. Už není pravda, že když chce člověk mít velmi chutnou meruňku, musí to být Velkopavlovická nebo Maďarská, ale jsou i další velmi chutné odrůdy. Když jsou plně vyzrálé, snesou chuťové srovnání s Velkopavlovickou.

Ve všech peckovinách se preferuje odolnost k mrazu, kdy je například velmi dobrá odrůda slivoně Haganta i přesto, že není příliš odolná k šarce. Má excellentní chuť a je mrazuvzdorná. Ve výsadbách ji máme patnáct let a zkušenosti potvrzují tyto dobré vlastnosti.

Co se týče třešní, jsme ve stádiu hledání. Odrůda Kordia, která je patrně nejpěstovanější třešň na světě, je velmi citlivá na jarní mrazy. Dokáže zmraznout ještě v pupenech, díky čemuž je velmi nestabilní ve výnosech. Slyšel jsem o jedné štyrské ovocnářské

firmě, která zkrachovala. Měla dvanáct hektarů třešní, z nichž bylo 70 % odrůdy Kordia. A vlivem počasí, které se vrací do 60. a 70. let s pozdními mrazíky bylo zaděláno na velký problém. I tehdy počasí ovocnáře trápilo, ale byli na něj zvyklí. Lidská paměť je hodně krátká a ovocnáři pozapomněli na dobu před půl stoletím a vysadili ovocné sady na nevhodných polohách. Takže se hledá nová vhodná odrůda. V Holovousích mají již nové třešně, ale bude je zapotřebí vyzkoušet v klasických výsadbách. Jak se budou novošlechtění chovat, co přinesou za pozitivní a negativní v sortimentu třešní.

Co se týče višní, je situace stabilní. Stále se vysazují ve velké míře tři odrůdy – Újfehértói fűrtös, Morellenfeuer a Fanal, která je v současnosti nejčtenější.

Překvapením je renesance broskví, s čímž se víceméně už ani nepočítalo. Ke stovce hektarů, které máme v České republice především v oblastech Znojemska a Velkobílovice, jenž jsou tradiční pro tento druh teplomilného ovoce, přibývají další. Začali je vysazovat jak malí farmáři, tak i větší pěst-

Od jablek se zájem přesouvá k peckovinám, hlavně slivoním

titel od půl do čtyř hektarů výsadeb – to bylo za poslední dva až tři roky. Je to výsledek zájmu veřejnosti o broskev, která je chutná, a dozrála u nás. Prodej uskutečňují hlavně ve svých stáncích či firemních prodejnách. Zákazníci si rádi přijedou pro kvalitní vyzrálé ovoce. Sází se novější odrůdy Spring Belle, Royal Gem, Royal Glory a Symphonie. Vzhledem ke změnám počasí poptávají ovocnáři další ze starších odrůd vyzkoušených na vyšší odolnost proti mrazu, jako např. Favorita Morettini, Redhaven, Cresthaven a novější slovenské šlechtění Flamingo. Důraz kladou ovocnáři na mrazuvzdornost, protože s tím si pěstitel nedokáže poradit. Choroby se dají zvládnout, ale s mrazem se bojuje velmi špatně. To je i náš případ. S meruňkami se stěhuje podle našich zkušeností na nejlepší polohy, které zde v okolí máme a i přes to je důležité sázet mrazu odolné odrůdy. Kombinace vyšší odolnosti k mrazu a vhodné polohy pak přináší určitý ekonomický úspěch a jistotu. Ovšem ani dobrá poloha neznamená úspěch s citlivou odrůdou.

► Mohl byste přiblížit z pohledu jablek tzv. klubové odrůdy?

Možná je to silné vyjádření, ale podle mého mínění se otřásá celý klubový sortiment v základech. Italské školky a ovocnáři to pustili z řetězu. Na vývoz ovocných stromků do Ruska nebylo embargo, ale Rusové je neměli jak zaplatit. V italských školkách zůstalo pár milionů jablek, které někde potřebovali uplatnit. Sáhli po nich polští ovocnáři a vysázeli spoustu klubových odrůd, aniž by byli členy klubu. Teď je otázka, jak vlastně bude klubová scéna vypadat.

I v jablkách přicházejí novinky. My máme například od šlechtitele Josefa Buzrly z Moravského Žižkova čtyři hybridy, z nichž jsou tři zajímavé i pro velkopěstitele. Zatím nejsou registrované, a tak je uvádíme pod pracovními názvy Brilliant, Festina a Vanesa. Poslední z nich je zajímavá, že i u alergiků se neobjevuje potravinná alergie na tuto odrůdu jablka. Jedná se o velice chutné jablko a osobně mohu potvrdit velice dobrou chuť. Moje manželka má potra-

Vanesa

Festina

Nové perspektivní odrůdy jablek
Brilliant, Festina a Vanesa

vinovou alergii, ale tuto odrůdu může bez následné reakce jíst. Většina lidí získala alergii v průběhu života a konzumace jablek jim chyběla. Vanesa jim umožní návrat ke konzumaci jablek. Samozřejmě se to nedá generalizovat, každý jedinec má odlišnou alergickou reakci, ale na čtyři desítky alergiků si mohli při testování jablko sníst. Ne čtyři kusy za sebou, jednotlivě ano – dříve takovou možnost vůbec neměl.

Problém nových odrůd je v odběratelsko-dodavatelských vztazích. Řetězce preferují malý počet zavedených odrůd. Končit v řetězcích mají odrůdy Idared a Red Jonaprince, obecně Jonagoldy a Jonagoredy. Ovšem vše ukáže budoucnost – co platí jeden rok, to druhý rok může být jinak. Nové odrůdy se na pulty asi tak rychle nedo-

Brilliant

stanou. Máme však zákazníka, tem jedná s řetězcem a jednu z těchto nových odrůd by mohl nabízet.

Jednatel společnosti Ökoplant International Tomáš Letocha kontroluje školkařský porost švestek pěstovaný pro mechanizovanou sklizeň

Zajímavostí je i školkování mandlí, o něž má zájem hlavně rakouský zákazník

Je s podivem, že zákazníci = řetězce, preferují zelený Golden Delicious, který není k jídlu. Přitom zralá jablka Golden Delicious, jak už název odrůdy napovídá, jsou žluté barvy, případně s růžovým líčkem. Nejspíš by se odrůda měla přejmenovat na „Greenen Delicious“. My máme klon Golden s názvem Pink Gold, protože má růžové líčko a ve srovnání se standardním Goldenem má výrazně lepší chuť. Jeden ze zákazníků jej chce za dva roky sázet a dodávat jej do vlastních prodejen. Tomuto klonu dávám naději, že by mohl prorazit. Pak zde máme francouzskou odrůdu Dalinette, která je zajímavá rezistencí proti strupovitosti postavené na dvou genech, není vnímavá na padlí,

má vysokou odolnost na spálu růžokvětých, což trápí některé tuzemské ovocnářské oblasti. Navíc má solidní výnos. Určitou nevýhodou je, že má trochu rzivosti. Je otázkou, zda takové jablko střeoevropský zákazník přijme. Tato odrůda může být zajímavá pro biopěstitele a pěstitel, kteří chtějí nabízet ovoce s nižším reziduálním zatížením.

►Stále se mluví o rezistenci k houbovým chorobám. Dá se uvažovat, že by mohla vzniknout rezistence proti obávaným obalečům?

Smích. Ona to zase není taková novinka. V zámeckých zahradách v 18. století se dělaly výběry planých jablek, které nebyly červavé. Byly to ony

kožovité odrůdy. Co chutná lidem, to chutná i zvířatům. Je to vidět z pohledu obalečů. Byly vyšlechtěny odrůdy, které obalečům nechutnaly, ale problém byl, že takové nechutnaly ani mně. Je otázka, zda se nějaká taková odrůda podaří vyšlechtit. Dnešní šlechtění je diametrálně odlišné od minulosti. Do šlechtění zasahují znalosti genů, vynikajícím pracovištěm je Výzkumný šlechtitelský ústav v Holovousích. Je třeba vědět, za co který gen nese odpovědnost. Pokud má šlechtitelské pracoviště takové znalosti a zadá si do svých cílů vyšlechtit třeba třešeň, která nebude chutnat vrtuli, nebude zmrzat, a uplatní se gen zodpovídající za samosprašnost. Dříve trvalo šlechtění velmi dlouho, dnes je vzhledem k možnosti číst geny výrazně kratší.

►Vaše firma má i produkční sady. Byl to dobrý krok věnovat se i produkci ovoce?

Tyto sady má sesterská firma Ökofruit International s.r.o. Za posledních pět let prodělaly výsadby výrazné změny. Nevyhnuli jsme se snižování výměry sadů, ale klučení bylo z pragmatických důvodů. Některé sady měly dvacet let a polohy, na nichž byla před delší dobou uskutečněna výsadba, se nyní ukázaly jako méně vhodné. Nosným programem Ökofruitu jsou meruňky a podařilo se nám získat vhodnější polohy. Přesunuli jsme se z hlediska nadmořské výšky asi o padesát metrů výše. To pro mnoho lidí může být úsměvné, ale ukazuje se nám v kombinaci s vybranými odrůdami celkem slušná úspěšnost pěstování. I přes značně nepříznivé počasí letošního roku nebyl propad tak markantní, jaký jsme očekávali. Na odrůdě Bergeval jsme sklídili normální úrodu. I když jsem byl pro letošek pesimistou, ukázalo se, že jsme učinili dobré rozhodnutí. Na horších polohách nám meruňky takřka kompletně pomrzly. Letos budeme realizovat novou výsadbu třešní, což znamenalo vykloučení původních výsadeb. Budeme sázet širší sortiment

odrůd a chceme dodávat na regionální trh tak, aby se sklízelo postupně. U hrušek jsme nové výsadby realizovali před čtyřmi roky, kde více jak polovinu tvoří odrůda Williamsova čáslavka, Williamsova červená, Boscova lahvice, z novějších odrůd pak Nojabrskaja, která je velmi dobré chuti a dá se dobře skladovat. Příští rok se chystáme vysázet asi čtyři hektary švestek.

Jak je vidět, určitá perspektiva tuzemského ovocnářství existuje, u nás je postavena především na peckovinách a také ta skutečnost, že neobchodujeme s řetězci, ale s menšími obchodníky. Část úrody exportujeme do Rakouska.

►Udrží se v dnešní turbulentní době ovocné školky, nebo budou některé končit?

Několik málo skončilo, musíme počítat s budoucími problémy. Školky se zaměřují nyní hodně na hobby trh, na zahrádkáře. Tam je však cítit určité ochlazení. Na jaře se zlikvidovalo na čtvrt milionu ovocných stromků, které nenašly svého zákazníka. Buď se nazzpět zaškolkovaly, nebo spálily. Je otázka, jak se bude trh nadále vyvíjet. Ublížila mu současná nestabilita, nejasná budoucnost. Doufáme, že se obnoví zájem lidí, kdy se z pouze okrasných zahrad mění na částečně okrasné užitkové. Lidé si chtějí utrhnout ovoce a dát je ochutnat svým dětem. Je zde již generace rodičů, kteří chtějí dětem ukázat, že ovoce roste na stromech a ne v regálech.

Závěrem

Věřím v české ovocnářství, vidím mnoho naděnců, kterým o něj skutečně jde. Věřím, že v omezené struktuře zůstane a za pár roků se může zase rozběhnout. Hodně záleží na zájmu zákazníků. Rybíz byl před pár roky k likvidaci a dnes o něj mají zákazníci zájem, sklizeň se provádí ručně. Krizi zažívala v 90. letech polařina, tehdy bylo ovocnářství na výsluní. Je zapotřebí zápal ovocnářů a přízeň konzumentů, kteří budou preferovat české ovoce.